

УДК 811:378

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-4\(193\)-54-59](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-4(193)-54-59)

Фандєєва Аліна

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-2728-2864>

РОЗРОБЛЕННЯ ДИДАКТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОГО ЗАСВОЄННЯ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

- A** Аналізується доцільність розроблення дидактичних матеріалів майбутніми фахівцями технічного профілю під час вивчення ділової іноземної мови. Автором зазначено необхідність дотримання суб'єкт-суб'єктного та особистісно-орієнтованого підходів, які є основними при розробленні дидактичних матеріалів студентами на заняттях з іноземної мови професійно спрямованості. Робиться наголос на тому, що успішне засвоєння професійно спрямованої іноземної мови у майбутніх фахівців технічного профілю підвищиться значною мірою, якщо при розробленні дидактичних матеріалів буде дотримано принципів індивідуалізації, диференціації та інтерактивності навчання іноземних мов. Висвітлено результати експериментального дослідження щодо ефективного засвоєння професійно спрямованої іноземної мови студентами під час розроблення дидактичних матеріалів.

Ключові слова: розроблення дидактичних матеріалів; професійно спрямована іноземна мова; майбутні фахівці технічного профілю; заклади вищої технічної освіти; суб'єкт-суб'єктний підхід; особистісно-орієнтований підхід

- S** *Fandieieva Alina. Development of didactic materials as a condition of effective mastering of a professionally oriented foreign language.*

The article analyzes the feasibility of developing didactic materials by future technical specialists during the study of business foreign language. The author has noted the need to adhere to the subject-subject and personality-oriented approaches, which are the main ones in the development of didactic materials by students during the classes of foreign language of professional orientation. The article emphasizes that the successful mastering of a professionally oriented foreign language of future technical specialists will increase significantly if the principles of individualization, differentiation and interactivity of foreign language teaching are followed in the process of development of didactic materials. The author insists that students of higher technical education institutions by themselves should choose the teaching techniques or methodological methods of studying of certain topics of educational material for the application of personality-oriented technologies of teaching foreign languages which are well-known to them for deeper mastering of material. At the same time, it is advisable to recommend students to choose such methodological materials and techniques that would provide the opportunity to individualize and differentiate learning, taking into account the abilities of each student. The author has created recommendations for students on the development of didactic material: to select the appropriate information material; to identify communicative tasks of speakers; to draw up a scheme of a dialogue; to choose business role-playing games to activate speech material; to formulate questions in order to have control over the understanding of the content of the text that was read; to provide other students with communicative guidance on working in pairs in order to encourage a dialogue by request; to organize and carry out group discussions; to correct mistakes in the speech of the participants of the discussion, without disturbing the process of communication, repeating ones question, clarifying something, and so on; to comment on the answers of their peers regarding professional language correctness; to evaluate the dialogue for its relevance to the communicative task. The results of an experimental study on the effective acquisition of professionally oriented foreign language by students during the development of didactic materials have been highlighted.

Key words: development of didactic materials; professionally oriented foreign language; future technical specialists; institutions of higher technical education; subject-subject approach; personality-oriented approach

Фандєєва Аліна Євгенівна, кандидатка економічних наук, доцентка кафедри іноземних мов, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна

Fandieieva Alina, PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Foreign Languages, Kharkiv National Automobile and Highway University, Ukraine

E-mail: fandyasportik@outlook.com

Актуальність проблеми. Освіта, орієнтована на особистість, сприяє виявленню особливостей студентів, визнанню самобутності й самоцінності суб'єктного досвіду, що є основою педагогічної взаємодії. Упровадження суб'єкт-суб'єктного підходу до освітнього процесу передбачає розкриття особистісного потенціалу кожного студента, вимагає змін в організації освітнього процесу та технологій навчання, фундаментальними аспектами яких є: перехід до отримання інтеграційного знання, свобода вибору студентами освітніх траєкторій, співробітництво викладачів і студентів в освітньому процесі. У зв'язку з цим заклади вищої технічної освіти поступово переходять від колективних форм отримання освіти до індивідуалізованих, що передбачає посилення частини самостійної роботи студентів. Утіленням цього є розроблення дидактичних матеріалів професійної спрямованості під час вивчення іноземної мови майбутніми фахівцями.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Наше дослідження спиралося на праці науковців, що вивчали сучасні інноваційні форми і методи (Н. Компанець, М. Леврінц, Г. Назаренко, О. Стеклової, В. Ягоднікової). У своєму дослідженні підтримуємо думку Н. Компанець про використання інформаційно-комунікативних технологій для активізації пізнавальної діяльності студентів [2]. Науковцем М. Леврінц визначено тенденції розвитку системи підготовки майбутніх фахівців з іноземних мов в Україні, основними серед яких є стандартизація, запровадження компетентнісного підходу, студентоцентризм, осучаснення дидактичних підходів в іншомовній освіті, диверсифікація практичних курсів іноземної мови, розширення змістового компонента, відмова від методичного догматизму на підставі застосування сучасних підходів до навчання іноземних мов [3]. Ґрунтуючись на сучасних підходах до освіти, Г. Назаренко визначила методи, за якими здійснюється реалізація мети, завдань та змісту навчальної діяльності в освіті. Ці методи ми використовуємо у нашій роботі [9]. Доцільним для нашого дослідження є виокремлення О. Стекловою таких інноваційних методів формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців наслідування, навчання, зараження [11]. Сучасні інноваційні форми та методи в освіті, запропоновані В. Ягодніковою, стали слушними для нашої роботи [14, с. 43]. Останнім часом проблемам навчання іноземних мов у вищій школі присвячено праці вітчизняних дослідників Н. Івасів, М. Козяра, І. Мазайкіної [1; 5]; проблеми іншомовного спілкування майбутніх фахівців технічного профілю висвітлені в працях О. Можаровської, [7]; питаннями формування професійно спрямованої іншомовної компетентності майбутніх фахівців технічного профілю займалися такі дослідники: Н. Бондар, О. Літвіненко, М. Прадівлянний

[4; 10]. Результати досліджень цих науковців знайшли відображення у нашій роботі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. У вітчизняній думці вже склалася потужна наукова школа з питань дослідження теоретичних і прикладних проблем ефективного засвоєння професійно спрямованої іноземної мови студентами під час освіти. Але водночас, у педагогічній науці розроблення дидактичних матеріалів як умови ефективного засвоєння професійно спрямованої іноземної мови майбутніми фахівцями технічного профілю, не стало предметом спеціального дослідження.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні значення розроблення дидактичних матеріалів для ефективного засвоєння професійно спрямованої іноземної мови у закладах вищої технічної освіти та висвітленні результатів експериментального етапу дослідження щодо засвоєння ділової іноземної мови.

Викладення основного матеріалу дослідження. Для ефективного засвоєння професійно спрямованої іноземної мови у студентів у закладах вищої технічної освіти пропонуємо розроблення дидактичних матеріалів із урахуванням принципів індивідуалізації, диференціації та інтерактивності навчання іноземних мов. Наполягаємо на впровадженні суб'єкт-суб'єктного підходу, який є основним при розробленні дидактичних матеріалів майбутніми фахівцями на заняттях ділової іноземної мови. Для успішного вирішення проблеми формування навичок ділового спілкування іноземною мовою також необхідна реалізація особистісно-орієнтованого підходу, організація модульного навчання, виготовлення індивідуальних освітніх траєкторій, одним із результатів яких є розроблення дидактичних матеріалів професійного спрямування. Це спрямовано на організацію самостійної роботи студентів таким чином, щоб забезпечити формування іншомовної компетентності, саморозвитку майбутніх фахівців, формування їх професійної культури.

Специфіка вивчення іноземних мов детермінована такими особливостями: тривалість процесу, підвищена складність мовно-розумової діяльності, необхідність регулярних вправ, повна взаємозалежність усіх етапів навчання, безумовна необхідність самостійної навчальної діяльності [6].

Найкращім напрямом підвищення ефективності вищої освіти, на думку Л. Морської, є «створення таких умов, у яких студент може зайняти активну позицію та найповніше проявити себе як суб'єкт навчальної діяльності, тобто створення позитивних умов для прогнозування подальшого навчання, залучення до

нього студента на рівні не тільки інтелектуальної, а й особистої та соціальної активності» [8, с. 81].

На нашу думку, при вдосконаленні методик викладання іноземних мов майбутнім фахівцям у закладах вищої технічної освіти треба пам'ятати, «що глибше засвоєння матеріалу відбувається в процесі активної діяльності студентів з унесенням елементів певної новизни» [12, с. 578]. Так, для глибшого засвоєння матеріалу пропонуємо для майбутніх фахівців технічного профілю самим обирати методiku чи методичні прийоми вивчення окремих тем навчального матеріалу для застосування відомих їм особистісно-орієнтованих технологій навчання іноземним мовам. Необхідно акцентувати увагу студентів на тому, що більшість підручників із вивчення іноземних мов орієнтовані на студента із середніми здібностями. Компенсувати цей недолік можна за рахунок прийомів, методів і технологій навчання, яке дозволило б надати можливість усної практики кожному студенту [13]. Вважаємо доцільним рекомендувати майбутнім фахівцям технічного профілю добирати такі методичні матеріали та прийоми, які б забезпечили можливість індивідуалізації та диференціації навчання з урахуванням можливостей кожного студента.

На наше переконання, студентам необхідно дати теоретичні основи особистісно-орієнтованого підходу під час вивчення іноземних мов. А під час мовної практики треба акцентувати увагу майбутніх фахівців на розвиток методичних вправ при вивченні іноземних мов за допомогою особистісно-орієнтованих технологій. Основою цього повинен бути процес розроблення студентами дидактичних матеріалів з урахуванням принципів індивідуалізації та диференціації навчання іноземних мов.

Значимо, що внаслідок створення такої умови як розроблення дидактичних матеріалів із урахуванням принципів індивідуалізації, диференціації та інтерактивності навчання іноземних мов, у студентів відбувається розвиток окремих підструктур особистості:

- інтелектуальна підструктура особистості – тренується мнемотехніка, тобто різні прийоми запам'ятовування: довільні і мимовільні, механічні та логічні, безпосередні й опосередковані. Розвиваються інтелектуальні функції аналізу й синтезу, формуються здатності до узагальнення, абстракції, систематизації; мислення стає логічнішим і системним;

- когнітивна – формуються фонові знання, що складають інтелектуальне поле мовної діяльності (слова, інформація з проблем спілкування, факти, відомості, дати, кількісні числа тощо);

- комунікативна – завдяки полілогічному спілкуванню розвивається вміння слухати; засвоюються мовні функції повідомлення, з'ясування, тлумачення, ко-

ментування, контр-аргументування тощо; тренуються швидкість мови, інтонація, тембр голосу, міміка, пози й жести; виховується увага один до одного, взаємна поступливість, прагнення до спільних дій, взаємодопомога, засвоюються правила етикету;

- духовна – завдяки вивченню соціально-політичних, морально-етичних і культурно-історичних цінностей інших країн формується уявлення про духовне життя людей різних країн; виникає повага до національних традицій різних народів; розвивається почуття національної самобутності та національної гідності;

- воляова – необхідність значних зусиль у вивченні іноземної мови формує важливі риси характеру: наполегливість, цілеспрямованість, терпіння, старанність, самостійність;

- діяльнісна – використання словників, довідників, пошук необхідної інформації, конспектування, прослуховування аудіоматеріалів і перегляд відеоматеріалів із навчальною метою розвивають культуру розумової праці [5].

Значимо, що ефективність самостійної діяльності студента щодо виготовлення дидактичних матеріалів для впровадження особистісно-орієнтованих технологій навчання багато в чому залежить не лише від організаторських якостей педагога, а й від успішності надання допомоги студентам в осмисленні власних освітніх проблем, проектуванні індивідуальної та групової самостійної діяльності; допомоги в послідовній реалізації запланованих етапів роботи, включаючи оцінювання та самооцінювання поточних результатів, коригування діяльності, підтримку успіхів у навчанні. Самостійна діяльність студентів, організована на основі особистісно-орієнтованого підходу, веде за собою розкриття особистісного потенціалу кожного студента, що знаходиться в позиції активного й самостійного суб'єкта освітнього процесу.

Розроблення дидактичних матеріалів з урахуванням принципів індивідуалізації, диференціації та інтерактивності навчання іноземних мов застосовуємо під час проведення занять із дисциплін «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)», «Галузева іноземна мова», «Ділова іноземна мова» у майбутніх фахівців технічного профілю 2 та 3 курсу спеціальності 132 «Матеріалознавство», 133 «Галузеве машинобудування» механічного факультету Харківського національного автомобільно-дорожнього університету (ХНАДУ).

Під час реалізації цієї умови дотримуємося принципів інтерактивного навчання, а саме:

- принцип активності. Для досягнення поставленої мети кожен студент має активно взаємодіяти з іншими та брати активну участь у процесі комунікації;

- принцип відкритого зворотного зв'язку. Забезпечення можливості висловити всім учасниками

групи думки, ідеї чи заперечення щодо поставлених завдань. Саме завдяки активному використанню зворотного зв'язку учасники групи можуть дізнатися про те, як іншими сприймається їхня манера спілкування, стиль мислення, особливості поведінки;

- принцип експериментування. Забезпечення активного пошуку студентами нових ідей і шляхів вирішення поставлених завдань. Цей принцип дає поштовх до розвитку творчості й ініціативи особистості, також він дуже важливий як зразок стратегії поводження в реальному житті;

- принцип довіри у спілкуванні. Саме на це під час проведення занять спрямовано спеціальну організацію групового простору: використання у роботі прийому розташування студентів і викладача по колу обличчям одне до одного, для змінення у студентів стереотипної установки й уявлення про те, як повинні проводити й організувати заняття і яку роль у них має відігравати викладач;

- принцип рівності позицій. Він полягає, у прагненні педагога не нав'язати студентам своєї думки, а діяти разом і нарівні з ними, при цьому кожен студент має змогу побувати у ролі організатора, лідера.

Особливе місце приділяємо вправам на розвиток у майбутніх інженерів умінь розв'язання аналітико-рефлексивних, проєктно-прогностичних, організаційно-ділових й оцінювально-корекційних завдань.

Студенти отримали наступні рекомендації:

- відібрати відповідний інформаційний матеріал;
- визначити комунікативні завдання мовців;
- скласти схему діалогу;
- добрати ділові рольові ігри для активізації мовленнєвого матеріалу;
- сформулювати запитання для контролю розуміння змісту прочитаного тексту;
- надати іншим студентам комунікативну настанову на роботу в парах із метою спонукання до діалогу-запиту;
- організувати та провести у групі дискусії;
- виправити помилки у мовленні учасників дискусії, не порушуючи при цьому процес спілкування, перепитуючи, уточнюючи щось;
- коментувати відповіді своїх товаришів щодо професійно-мовної правильності;
- оцінити діалог щодо його відповідності комунікативному завданню.

Разом зі студентами було обговорено доцільність і розроблена тактика використання диференційованих завдань. При цьому можемо зауважити, що не завжди варто акцентувати увагу студентів на тому, що вони пропонують завдання різної складності. Інколи це можна зробити в прихованій від студентів формі. Так, усім студентам, що брали участь у досліджен-

ні, пропонувався для прочитання текст професійної спрямованості. Середньому студенту пропонувалося читати вголос, при цьому всі слідували за технічним текстом, за потребою давалися підказки. Після роз'яснення нових технічних термінів із тексту слабшим студентам пропонувалося переповісти текст українською мовою. Іншим середнім студентам пропонувалося дати відповідь на запитання викладача, поставлені іноземною мовою. Найсильнішим студентам пропонувалося переказати текст іноземною мовою. Загалом складалося враження, що працюють усі студенти в рівних умовах, але насправді перед ними були завдання різної складності.

На заняттях використовувалось таке цікаве індивідуальне завдання як складання кросвордів за професійною тематикою. Також цікавим для студентів виявилось завдання на розроблення сценаріїв ситуаційно-рольових ігор професійної спрямованості. Студенти поділялися на підгрупи по 3–4 особи й отримували назви ситуаційно-рольових ігор. Від них вимагалось скласти словник із ключовими словами, вивчити необхідні слова й словосполучення, розробити сценарій, розподілити ролі й зіграти відповідну рольову гру, вклавшись у відведеній час 5–7 хвилин. Спостереження показали, що виконання такого завдання безпосередньо на практичному занятті потребує від студентів значної мобілізації інтелектуальних зусиль, концентрації уваги, координованості дій і готовності до співпраці та взаємопідтримки.

Підготувавшись до розігрування ролей, кожна підгрупа уважно вислуховувала виступ своїх колег, намагаючись зрозуміти, як сама тема розігрується. Усім слухачам пропонувалося звертати увагу на допущені помилки у вимові чи побудові речень, вносити корективи й пояснювати особливо складні моменти.

Складніші теми, які передбачали вивчення значного обсягу невідомих раніше ключових слів, пропонувалося як домашнє завдання. Крім того, вдома студентам необхідно було опрацювати відповідну літературу та методичні посібники і письмово оформити сценарії ситуаційно-рольових ділових ігор у вигляді дидактичного матеріалу для майбутньої професійної діяльності.

Одним із ефективних напрямів у сфері навчання іноземних мов, яке було використано на заняттях була система навчання на базі інформаційних (у тому числі дистанційних) технологій [15; 16; 17]. За допомогою поєднання звукових, графічних, анімаційних і текстових ефектів досягалося вдало імітувати ефект занурення в активне мовне середовище, реалізуючи сучасні лінгвістичні, технологічні, методичні та педагогічні технології. Крім того, при навчанні ділової

іноземної мови за такими програмами відпрацьовувалися всі аспекти мови: фонетичний, граматичний, лексичний і комунікативний, що дозволило майбутнім фахівцям в умовах технічного університету якісніше та швидше оволодівати мовним матеріалом, набуваючи професійно спрямованих мовленнєвих навичок і вмінь.

Отже, розроблення дидактичних матеріалів із урахуванням принципів індивідуалізації, диференціації та інтерактивності навчання є умовою ефективного засвоєння професійно спрямованої іноземної мови майбутніми інженерами як в освітньому процесі, так і в майбутній професійній діяльності.

Результати дослідження. Дослідження доцільності розроблення дидактичних матеріалів із урахуванням принципів індивідуалізації, диференціації та інтерактивності навчання під час вивчення ділової іноземної мови відбувалось спостереженням динаміки засвоєння професійно спрямованої іноземної мови студентами технічних спеціальностей ХНАДУ. Було створено експериментальну (ЕГ) та контрольну (КГ) групи зі студентів, які поглиблено вивчають професійно спрямовану іноземну мову. Результати поточної навчальної діяльності ЕГ порівнювались із результатами навчальних досягнень студентів КГ. На формульованому етапі дослідження студентам ЕГ пропонувалось розробити дидактичний матеріал із ділової англійської мови. КГ працювала в умовах традиційної організації освітнього процесу. До того ж студенти КГ працювали в умовах повного контролю з боку викладача. Порівняння навчальних досягнень студентів дозволило встановити, що засвоєння професійно спрямованої іноземної мови було на 12,3 % ефективніше у респондентів ЕГ.

Висновки з даного дослідження. Успішне засвоєння професійно спрямованої іноземної мови у майбутніх фахівців технічного профілю підвищиться значною мірою, якщо при розробленні дидактичних матеріалів буде дотримано принципів індивідуалізації, диференціації та інтерактивності навчання іноземних мов. Аналіз матеріалів поточного контролю показав, що розроблення дидактичних матеріалів студентами технічного профілю при вивченні професійно спрямованої іноземної мови дозволяє покращити рівень засвоєння навчального матеріалу, сприяє активізації пізнавальних процесів при формуванні іншомовної комунікативної компетентності, підвищує рівень розвитку фахових умінь і навичок у професійному іншомовному середовищі.

Перспективами подальших розвідок є дослідження ефективності засвоєння ділової іноземної мови в залежності від розроблення дидак-

тичних матеріалів студентами іншої професійної спрямованості.

Список використаних джерел

1. Івасів Н., Козяр М. Застосування інтерактивних методів навчання у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх офіцерів. *Імідж сучасного педагога*: електрон. наук. фах. журн. 2020. № 3 (192). URL: http://isp.poippo.pl.ua/issue/viewIssue/2522-9729-2020-3%28192%29/pdf_66
2. Компанець Н. Використання інформаційно-комунікативних технологій для активізації пізнавальної діяльності студентів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ; Вінниця: Планер, 2017. Вип. 48. С. 136–138.
3. Леврінц М. Сучасні тенденції розвитку іншомовної педагогічної освіти в Україні. *Імідж сучасного педагога*: електрон. наук. фах. журн. 2020. № 2 (191). URL: http://isp.poippo.pl.ua/issue/viewIssue/2522-9729-2020-2%28191%29/pdf_42
4. Літвіненко О. В. Роль наочності в навчанні іншомовних термінів у ВТНЗ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. Запоріжжя: КПУ, 2015. Вип. 40 (93). С. 465–470.
5. Мазайкіна І. О. Формування готовності майбутніх учителів до застосування особистісно орієнтованих педагогічних технологій навчання іноземних мов у професійній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінниця, держ. пед. ун-т імені М. Коцюбинського. Вінниця, 2018. 23 с.
6. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / [О. Б. Бігіч, Н. О. Бражник, С. В. Гапонова та ін.]; під керів. С. Ю. Ніколаєвої. [2-е вид.]. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
7. Можаровська О. Е. Методика визначення початкового рівня готовності до професійно орієнтованого іншомовного спілкування майбутніх фахівців технічного профілю. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ; Вінниця: Планер, 2018. Вип. 50. С. 336–341.
8. Морська Л. І. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів іноземних мов до використання інформаційних технологій у професійній діяльності. *Нові технології навчання*: наук.-метод. зб. Київ: Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти. 2007. Вип. 49. С. 80–85.
9. Назаренко Г. А. Виховання культури демократизму учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів: монографія. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2015. 394 с.
10. Прадівляний М. Г., Бондар Н. Д. Формування іншомовної компетентції фахівців немовних спеціальностей в процесі вивчення іноземної мови. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ; Вінниця: Планер, 2018. Вип. 50. С. 228–233.
11. Стеклова О. Е. Формирование инновационной составляющей организационной культуры предпринимательской организации. Ульяновск: УлГТУ, 2012. 158 с.
12. Сухомлин Т. С. Психолого-педагогічні умови ефективного впровадження інформаційних технологій у професійну діяльність майбутнього вчителя іноземної мови. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Острог, 2009. Вип. 11. С. 577–585.
13. Чернякова О. І. Особистісно орієнтований підхід у навчанні школярів англійської мови. *Психолінгвістика*. 2013. Вип. 13. С. 93–117.
14. Ягоднікова В. В. Теорія і практика формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.07 / Вінниця, держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2016. 525 с.
15. Free Practice Tests for learners of English. URL: <https://www.examenlsh.com/>
16. British Council. URL: <http://learnenglish.britishcouncil.org/>
17. Уроки англійського. URL: <http://english-for-free.com>

References

1. Ivasiv, N., & Koziar, M. (2020). Zastosuvannia interaktyvnykh metodiv navchannia u protsesi formuvannia inshomovnoi komunikativnoi kompetentnosti maibutnix ofitseriv [Application of interactive teaching methods in the process of formation of foreign language communicative competence of future officers]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 3 (192). Retrieved from http://isp.poippo.pl.ua/issue/viewIssue/2522-9729-2020-3%28192%29/pdf_66 [in Ukrainian].
2. Kompanets, N. (2017). Vykorystannia informatsiino-komunikativnykh tekhnolohii dlia aktyvizatsii piznavalnoi diialnosti studentiv [The use of information and communication technologies to enhance the cognitive activity of students]. In *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy [Modern information technologies and innovative teaching methods in training: methodology, theory, experience, problems]*: zb. nauk. pr. (Is. 48, pp. 136-138). Kyiv; Vinnytsia: Planer [in Ukrainian].
3. Levrints, M. (2020). Suchasni tendentsii rozvytku inshomovnoi pedahohichnoi osvity v Ukraini [Current trends in the development of foreign language

- pedagogical education in Ukraine]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 2 (191). Retrieved from http://isp.poippo.pl.ua/issue/vie/wlssue/2522-9729-2020-2%28191%29/pdf_42 [in Ukrainian].
4. Litvinenko, O. V. (2015). Rol naochnosti v navchanni inshomovnykh terminiv u VTNZ [The role of clarity in the teaching of foreign terms in higher education]. *Pedahohika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy of formation of creative personality in higher and general education schools]: zb. nauk. pr. (ls. 40 (93), pp. 465-470)*. Zaporizhzhia: KPU [in Ukrainian].
 5. Mazaikina, I. O. (2018). *Formuvannya hotovnosti maibutnikh uchyteliv do zastosuvannya osobystisno oriietovanykh pedahohichnykh tekhnolohii navchannia inozemnykh mov u profesiinii diialnosti [Formation of readiness of future teachers for application of personally oriented pedagogical technologies of teaching foreign languages in professional activity]*. (Extended abstract of PhD diss.), Vinnytskyi derzh. ped. un-t imeni M. Kotsiubynskoho. Vinnytsia [in Ukrainian].
 6. Bihich, O. B., Brazhnyk, N. O., & Haponova, S. V. et al. (2002). *Metodyka vykladannia inozemnykh mov u srednikh navchalnykh zakladakh [Methods of teaching foreign languages in secondary schools]: a textbook*. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].
 7. Mozharovska, O. E. (2018). *Metodyka vyznachennia pochatkovoho rinvnia hotovnosti do profesiino oriietovanoho inshomovnoho spilkuvannia maibutnikh fakhivtsiv tekhnichnoho profilu [Methods for determining the initial level of readiness for professionally oriented foreign language communication of future technical specialists]*. In *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy [Modern information technologies and innovative teaching methods in training: methodology, theory, experience, problems]: zb. nauk. pr. (ls. 50, pp. 336-341)*. Kyiv; Vinnytsia: Planer [in Ukrainian].
 8. Morska, L. I. (2007). *Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov do vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii u profesiinii diialnosti [Pedagogical conditions of preparation of future teachers of foreign languages for the use of information technologies in professional activity]*. In *Novi tekhnolohii navchannia [New learning technologies]: nauk.-metod. zb. (ls. 49, pp. 80-85)*. Kyiv: Instytut innovatsiinykh tekhnolohii i zmistu osvity [in Ukrainian].
 9. Nazarenko, H. A. (2015). *Vykhovannia kultury demokratyzmu uchniv starshykh klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [Education of culture of democracy of pupils of senior classes of comprehensive schools]: monograph*. Uman: FOP Zhovtyi O.O. [in Ukrainian].
 10. Pradivianni, M. H., & Bondar, N. D. (2018). *Formuvannia inshomovnoi kompetentsii fakhivtsiv nemovnykh spetsialnosti v protsesi vyvchennia inozemnoi movy [Formation of foreign language competence of non-language specialists in the process of learning a foreign language]*. In *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy [Modern information technologies and innovative teaching methods in training: methodology, theory, experience, problems]: zb. nauk. pr. (ls. 50, pp. 228-233)*. Kyiv; Vinnytsia: Planer [in Ukrainian].
 11. Steklova, O. E. (2012). *Formirovanie innovatsionnoi sostavliushchei organizatsionnoi kultury predprinimatelskoi organizatsii [Formation of an innovative component of the organizational culture of an entrepreneurial organization]*. Ulyanovsk: UIGTU [in Russian].
 12. Sukhomlyn, T. S. (2009). *Psikhologo-pedahohichni umovy efektyvnoho vprovadzhennia informatsiinykh tekhnolohii u profesiinu diialnist maibutnoho vchytelia inozemnoi movy [Psychological and pedagogical conditions for the effective implementation of information technology in the professional activities of future teachers of foreign languages]*. In *Naukovi zapysky. Seriia «Filolohichna» [Proceedings. Philological Series] (ls. 11, pp. 577-585)*. Ostroh [in Ukrainian].
 13. Cherniakova, O. I. (2013). *Osobystisno oriietovanyi pidkhid u navchanni shkoliariv anhliiskoi movy [Personality-oriented approach in teaching English to students]*. *Psikholinhvistyka [Psycholinguistics]*, 13, 93-117 [in Ukrainian].
 14. Yahodnikova, V. V. (2016). *Teoriia i praktyka formuvannia innovatsiinoi spriamovanosti vykhovnoho protsesu zahalnoosvitnoi shkoly [Theory and practice of formation of innovative orientation of the educational process of secondary school]*. (D diss.), Vinnytskyi derzh. ped. un-t imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Vinnytsia [in Ukrainian].
 15. Free Practice Tests for learners of English. Retrieved from <https://www.examenglish.com/> [in English].
 16. British Council. Retrieved from <http://learnenglish.britishcouncil.org/> [in English].
 17. English lessons. Retrieved from <http://english-for-free.com> [in English].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 20.08.2020